

O OPȚIUNE ACTUALĂ PENTRU BIBLIOTECILE UNIVERSITARE: PARTENERIAȚELE

Asist. univ. drd. Octavia-Luciana Porumbeanu

Mediul informațional în continuă schimbare, dezvoltarea tehnologică tot mai rapidă, dar și alți factori, au determinat o serie de transformări în cultură, educație și, de fapt, în majoritatea domeniilor de activitate din societatea contemporană. Instituțiile culturale și educaționale au trebuit să găsească modalități adecvate pentru a se adapta noilor condiții de lucru generate de numeroase schimbări intervenite.

Managerii structurilor infodocumentare au recunoscut nevoia de a regândi planurile de activitate și de a găsi noi resurse financiare pentru realizarea obiectivelor propuse. Parteneriatele reprezintă una dintre soluțiile aflate la dispoziția structurilor infodocumentare, soluție prin care aceste instituții își pot extinde și îmbunătăți oferta de produse și servicii.

Pentru bibliotecile universitare, parteneriatele nu reprezintă ceva nou, dar, în ultimii ani, numărul acestora a crescut considerabil. În prezent, se poate vorbi chiar de o cultură a parteneriatelor. Dacă inițial puteau fi regăsite în special în zona împrumutului interbibliotecar, astăzi, aceste acorduri de colaborare între biblioteci sau între biblioteci și alte organizații s-au extins și spre alte activități. Le întâlnim, de exemplu, la nivelul consorțiilor formate în scopul obținerii de licențe pentru resursele electronice.

Caracteristicile actuale ale învățământului superior, printre care se numără competiția tot mai puternică pentru studenți și pentru finanțare, așteptările tot mai mari legate de informație și de tehnologie ale studenților, solicitările acestora pentru medii de învățare flexibile, pentru o mai mare utilizare a World Wide Web-ului în activitățile de predare și de învățare, au determinat bibliotecile universitare să-și revizuiască obiectivele, incluzând printre acestea și extinderea serviciilor oferite utilizatorilor prin parteneriate strategice și relații de colaborare atât cu unități din campus, cât și cu unități din afara acestuia.

Pentru a-și păstra în continuare rolul de actor major în procesul educațional, bibliotecile universitare trebuie să aibă în vedere stabilirea de parteneriate atât cu ceilalți membri ai universității, cu personalul didactic, cu informaticienii, dar și cu alte unități din campus și, nu în ultimul rând, cu utilizatorii lor. Experiența pe care aceste biblioteci au dobândit-o în trecut prin colaborări cu organizații publice și private se dovedește a fi extrem de utilă astăzi, în atingerea acestui obiectiv.

Abordând tema parteneriatelor externe, acele relații care se dezvoltă între bibliotecile universitare și organizații sau unități aflate dincolo de granițele campusului, Tom Wilding le definește ca fiind „relații, de obicei formale, stabilite între două părți mai mult sau mai puțin egale, care au un interes reciproc în realizarea unui anumit obiectiv și un acord reciproc pentru a suporta costurile realizării aceluși obiectiv, deși motivele celor două părți pentru a proceda astfel pot fi destul de diferite”.¹

Adesea, se poate observa o atitudine rezervată în rândul multor bibliotecari atunci când se pune problema stabilirii de parteneriate. Această atitudine este determinată de preocuparea privind identitatea bibliotecii, independența lor, dar pot fi detectate și alte bariere precum probleme organizaționale, tehnologice, diferențe în privința culturii și misiunii bibliotecilor implicate.

Acordurile de parteneriat antrenează multe costuri, dar atunci când ambele părți obțin unele avantaje, putem spune că avem de-a face cu un parteneriat bun. Niels Mark subliniază faptul că bibliotecile vor beneficia în urma acestor acorduri, dar vor trebui să accepte și unele compromisuri și, deoarece este dificil să prevedem toate consecințele atunci când încheiem acorduri de parteneriat, cuvântul cheie trebuie să fie confidențialitatea.²

Planificarea parteneriatului trebuie să înceapă cu identificarea grupurilor cheie care partajează valori comune, care posedă expertiza necesară și care pot extinde și îmbunătăți serviciile și programele de bibliotecă. De asemenea, este important să se clarifice așteptările celor două părți, planul de lucru, să se mențină sentimentul de încredere între instituțiile participante, să se comunice frecvent și în mod deschis, să se schițeze clar responsabilitățile părților și să se rezolve prin tehnici specifice conflictele care pot să apară.

¹ Tom Wilding, External Partnerships. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM), p. 1.

² Vezi Niels Mark, Introduction to the theme: University Libraries and Partnership. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM), p. 1-2.

Analizând scopul stabilirii de parteneriate, W. Bergquist, J. Betwee și D. Meuel arată, în lucrarea „Construirea de relații strategice”, că:

- „Parteneriatele sunt formate pentru a aduce eficiență. Parteneriatele permit organizațiilor participante să realizeze mai mult cu mai puțin. Aceste acorduri oferă posibilitatea realizării unor produse sau servicii de înaltă calitate la costuri mai mici decât ar fi posibil lucrând în izolare.
- Parteneriatele oferă flexibilitate. Structurile și acordurile lor pot fi rapid modificate pentru a satisface nevoile și condițiile în schimbare.
- Parteneriatele oferă resurse sporite. Partenerii au acces mai ușor, mai convenabil la importante resurse specializate, precum expertiză, spațiu, tehnologie și materiale de informare.
- Parteneriatele creează adesea piețe extinse pentru organizațiile participante, inclusiv un acces geografic mai mare la noi segmente ale unei piețe existente.
- Parteneriatele oferă participanților un sentiment de interdependență. Oferă atât legături, cât și comunitate de interese, măbind implicarea participanților și încrederea în persoane din alte organizații.
- Parteneriatele oferă o mare oportunitate și pentru satisfacția personală a participanților: implicare personală, control și realizare profesională.”³

Motivul principal pentru care bibliotecile universitare formează parteneriate îl constituie extinderea serviciilor și resurselor pe care le pot oferi utilizatorilor. Ca exemple de parteneriate pot fi menționate: acordurile de împrumut interbibliotecar, programele de achiziție în cooperare, programele de catalogare în cooperare, parteneriatele în scopul sprijinirii învățământului la distanță, parteneriatele încheiate la nivelul consorțiilor formate în vederea achiziționării de licențe pentru resursele electronice etc.

Prin aceste parteneriate, bibliotecile universitare pot oferi utilizatorilor acces la un număr mult mai mare de resurse de informare, își pot extinde resursele de personal și chiar spațiile fizice, pot atrage un

³ William Bergquist; Juli Betwee; David Meuel, *Building Strategic Relationships*. San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1995. Apud Ilene Rockman, *Managing Partnerships with University Support Units*. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM), p. 2.

volum mai mare de resurse financiare, adaugă valoare vieții culturale și educaționale a comunității pe care o servesc. De asemenea, pot dezvolta numeroase produse și servicii comerciale, obțin acorduri mult mai avantajoase de licențe pentru resursele electronice, își îmbunătățesc tehnologia și personalul și astfel își suplimentează și consolidează infrastructura și capacitatea.

Partenerii bibliotecilor universitare pot fi alte biblioteci universitare sau chiar biblioteci publice, furnizori comerciali de învățământ la distanță, organizații din sectorul privat etc.

Un aspect deosebit de important de care bibliotecile trebuie să fie conștiente atunci când intră în parteneriate este reprezentat de pierderea controlului. Activitățile desfășurate în cadrul parteneriatului vor fi rezultatul deciziilor ambelor părți și, adesea, una din părți va trebui să renunțe la ideile proprii pentru a se putea ajunge la un acord.

Tom Wilding arată că în cazul unui parteneriat formal, acesta poate fi condus de un consiliu independent format din reprezentanții partenerilor. „Acest consiliu va lua decizii care nu vor fi întotdeauna în cel mai bun interes al fiecărui partener, dar care vor sprijini inițiativele parteneriatului în ansamblu”.⁴

Un alt aspect managerial care trebuie avut în vedere este că instituțiile participante, având motivații, culturi, istorii și obiective diferite, pot ajunge cu dificultate la un acord în legătură cu activitățile care vor fi desfășurate în cadrul parteneriatului. De asemenea, intrând într-un acord formal, bibliotecile partajează și angajează sume de bani considerabile, ceea ce le reduce flexibilitatea financiară.

Înainte de a intra într-un parteneriat, o bibliotecă trebuie să analizeze toate aspectele pe care acesta le presupune: care sunt riscurile, care sunt costurile, care sunt beneficiile potențiale. Este important ca personalul bibliotecilor, dar și utilizatorii acestora să fie implicați în dezvoltarea acordului de parteneriat. De asemenea, este esențială existența unui acord formal scris, un contract legal, care să precizeze clar angajamentul partenerilor și regulile de bază care vor funcționa la nivelul parteneriatului, modul în care vor fi luate deciziile și cine la va lua, limitele de timp etc.⁵

În numeroase țări, bibliotecile universitare au încheiat o serie de parteneriate, mai mici sau mai mari, care s-au dovedit deosebit de

⁴Tom Wilding, *Op. cit.*, p. 3.

⁵*Ibidem*, p. 4.

avantajoase pentru părțile implicate. Presentăm în continuare câteva exemple de astfel de parteneriate încheiate de biblioteci universitare din Statele Unite ale Americii și din Danemarca.

În cadrul multor universități, bibliotecile colecționează lucrările scrise de cadrele didactice din respectiva instituție, le păstrează în arhive și oferă prin cataloagele online acces la acestea. Prin parteneriate cu librăriile din campus, aceste biblioteci organizează diverse evenimente pentru a recunoaște contribuția autorilor respectivi la dezvoltarea cunoașterii. Aceste evenimente anuale au scopul de a-i onora pe autori și de a promova rolul bibliotecii în prezervarea și accesul la operele acestora. Se organizează expoziții cu lucrările publicate de autorii din campus în anul precedent. Cu aceste ocazii, se strâng și diverse sume de bani pentru achizițiile viitoare ale bibliotecii. Acesta este și cazul Bibliotecii Kennedy de la Universitatea Politehnică de Stat din California, care intră în fiecare an în parteneriat cu librăria din campus pentru a-i sărbători pe autorii din cadrul universității.

Un alt exemplu este reprezentat de acțiunile organizate în onoarea studenților care au lucrat în cadrul bibliotecii. Aceste acțiuni sunt considerate o metodă bună de a strânge fonduri „privind în interior”, cu gândul la donațiile viitoare care ar putea veni din partea actualilor angajați-studenți ai bibliotecii. Pentru a-i face pe aceștia să se simtă legați într-un fel de bibliotecă și după ce își termină studiile, strategia adoptată de unele biblioteci universitare este ca atunci când acești studenți termină facultatea, să se aleagă câte o carte din specialitatea studenților respectivi care să se placheze în numele lor ca un dar de absolvire din partea bibliotecii. Astfel, se poate stabili o relație de durată cu acei studenți. Biblioteca transmite astfel angajaților săi studenți că sunt prețuiți, apreciați și că nu vor fi uitați și, astfel, este probabil să existe un răspuns pozitiv din partea acestor studenți, în viitor, când biblioteca va fi implicată în acțiuni de strângere de fonduri.

În situația când o bibliotecă se află într-o campanie de atragere de resurse financiare pentru construirea unei noi clădiri, ar putea fi dezvoltată o pagină web informativă pentru a solicita donații. Vizitatorii paginii ar putea face donații online și ar putea viziona imagini cu progresele înregistrate în construirea noului sediu pentru bibliotecă, potențialii donatori putând astfel să înțeleagă importanța contribuției lor. Un astfel de exemplu îl constituie acțiunea Universității Biola din California de Sud, care a creat o pagină web pentru a solicita donații în vederea finalizării unui nou centru de resurse de informare.

Unele biblioteci universitare au încercat să vină în sprijinul studenților sportivi. Astfel, la Universitatea Wisconsin-Madison, bibliotecarii au înființat un serviciu de referințe prin e-mail, în colaborare cu departamentul de sport al universității, pentru a-i ajuta pe studenții sportivi să-și realizeze proiectele primite în cadrul cursurilor. Această inițiativă a ajutat sportivii să-și reducă sentimentul de izolare pe care îl au în campus, a contribuit la succesul lor la învățătură, iar utilizarea bibliotecii a devenit o experiență mai puțin intimidantă pentru acești studenți.

Biblioteca Madden de la Universitatea de Stat din California, Fresno, beneficiază de fonduri în urma unei inițiative a sportivilor din campus, denumită „Puncte pentru Programul Cărți”. Astfel, pentru fiecare punct pe care echipa de baschet a universității îl marchează în timpul sezonului, sunt donați bani pentru bibliotecă de către sponsori individuali sau colectivi. Într-un singur an, biblioteca a primit prin acest program un cec de 10 000 de dolari.

Bibliotecile universitare s-au implicat, de asemenea, în găzduirea unor evenimente culturale în campus. Astfel, multe biblioteci colaborează cu departamentele de muzică din campus pentru a găzdui recitaluri și spectacole culturale. Sunt găzduite, de asemenea, expoziții artistice, prelegeri publice susținute de personalități din diverse domenii. Cu aceste ocazii, se strâng fonduri care vor fi folosite în diferite scopuri, de exemplu pentru inițiative destinate încurajării tinerilor să citească. Pot fi menționate pentru organizarea unor astfel de evenimente Biblioteca Powell de la Universitatea din California, Los Angeles (concerte de muzică), Biblioteca Universității de Stat Sonoma (expoziții de artă).

Alt tip de parteneriate la care participă bibliotecile universitare sunt cele cu serviciile de tehnologia informației și cu birourile de management al amenajărilor. Aceste unități pot ajuta bibliotecile care funcționează în clădiri mai vechi să-și transforme și să-și modernizeze sediile în vederea instalării de rețele informatice.

Parteneriatele cu serviciile IT și cu asociațiile studenților pot ajuta bibliotecile să obțină fonduri suplimentare pentru extinderea ofertei lor de servicii bazate pe tehnologia modernă.

De asemenea, în sediul tot mai multor biblioteci universitare și-au făcut apariția așa-numitele Cyber Cafenele/Cafenele Internet. Acestea aduc venituri suplimentare bibliotecilor și vin în întâmpinarea utilizatorilor care doresc să navigheze pe World Wide Web, să trimită și să primească mesaje electronice, să acceseze catalogul online al

bibliotecii sau diverse alte surse electronice de informare, să-și conecteze laptop-ul la rețea sau să mănânce ceva. Un exemplu de astfel de cafenea îl găsim la Biblioteca Morton și Angela Topfer de la Colegiul Brooklyn. Cafeneaua de acolo poate fi descrisă ca un centru de calculatoare, deschis 7 zile pe săptămână, 24 de ore pe zi. Are 50 de calculatoare de mare viteză conectate la Internet, iar barul este deschis între orele 9-18, în rest fiind disponibile automate. Centrul a fost înființat cu un fond de 1,6 milioane de dolari de la Consiliul Orașului New York și este sprijinit prin donațiile unui fost student al Colegiului Brooklyn.⁶

Bibliotecile de la Universitatea din Louisville s-au implicat, de asemenea, într-o serie de parteneriate care le-au ajutat să devină mai vizibile în campus și în comunitate, să aibă o contribuție mai mare în activitățile de predare, învățare și cercetare.

În scopul dezvoltării colecțiilor și serviciilor bibliotecii, dar și în scopul instruirii studenților în ceea ce privește cultura informației, bibliotecarii au format parteneriate cu cadrele didactice, la nivelul diferitelor departamente ale universității.

Bibliotecile s-au implicat în sprijinirea programelor de învățământ la distanță ale universității, ca și în restructurarea cursurilor și programelor universitare, astfel încât acestea să corespundă cât mai bine cerințelor noului mediu electronic.

În Biblioteca Principală a universității există un centru care îi ajută pe studenți să-și îmbunătățească abilitățile de redactare a lucrărilor de semestru, a eseurilor, a tezelor etc. Bibliotecarii sunt parteneri și cu Biroul de Cercetare al universității și ei sprijină inițiativele universității în această zonă de activitate.

Bibliotecile s-au implicat și în parteneriate care vizează activitatea de evaluare a rezultatelor procesului educațional. Au fost dezvoltate în acest sens instrumente de analiză a unor variate grupuri din campus.

Biblioteca de Științe Medicale sprijină unitățile de profil din campus prin diverse parteneriate dezvoltate de-a lungul anilor. Biblioteca lucrează cu trei spitale în domeniul partajării resurselor și al instruirii. A fost constituit un consorțiu informal pentru achiziția comună de baze de date în domeniul medical.

Au fost stabilite o serie de parteneriate și la nivelul campusului. Bibliotecile lucrează îndeaproape cu grupurile de conducere ale

⁶ Vezi Ilene Rockman, *Managing Partnerships with University Support Units*. În: 67th *IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM), p. 2-7.

studenților pentru a răspunde cât mai bine nevoilor de informare ale acestora și pentru a se asigura că studenții beneficiază de un acces corespunzător la resursele bibliotecilor. Printre rezultatele parteneriatului bibliotecari-studenți se numără: împrumutul de laptop-uri pentru studenți, prelungirea programului de lucru al bibliotecilor etc.

Pentru menținerea nivelului înalt de dotare al bibliotecilor în privința echipamentelor moderne de comunicare, s-au pus bazele unor parteneriate între bibliotecari și specialiștii IT.

Trebuie amintite, de asemenea, și parteneriatele cu biblioteci publice și școlare, care au sprijinit o serie de proiecte privind educația profesională, instruirea managerială, instruirea în privința culturii informației.⁷

Numeroase parteneriate au fost inițiate și de către bibliotecile din Europa. De exemplu, în Danemarca au fost stabilite câteva astfel de acorduri care au avut rezultate pozitive.

Pentru dezvoltarea Bibliotecii Electronice de Cercetare a Danemarcei, proiect de 5 ani finanțat de guvern, mai multe biblioteci din această țară au format între ele parteneriate. S-au obținut rezultate pozitive la nivelul consorțiilor formate în scopul obținerii de licențe pentru resursele electronice, la nivelul proiectelor de digitizare etc.

Un alt exemplu de parteneriat este proiectul de digitizare dezvoltat de Biblioteca Universitară și de Stat din Århus împreună cu un editor și o bibliotecă publică. Aceeași bibliotecă universitară este implicată într-un Program de Dezvoltare a Bibliotecilor Universitare din Ghana, Africa. În acest din urmă caz, este vorba despre un parteneriat cu sens unic, dar pe care biblioteca universitară amintită, alături de alte câteva biblioteci de cercetare daneze, l-a acceptat în scopul dezvoltării serviciilor de bibliotecă din Ghana.⁸

Astfel de parteneriate precum cele menționate mai înainte reprezintă strategii pentru promovarea serviciilor de bibliotecă în campus, pentru obținerea de venituri suplimentare care să ajute bibliotecile să-și îndeplinească misiunile. Stabilirea acestor acorduri are la bază motive multiple, deoarece parteneriatele oferă bibliotecilor oportunități deosebite.

⁷ Vezi Hannelore B. Rader, *Managing Academic and Research Libraries Partnerships*. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM), p. 2-6.

⁸ Vezi Niels Mark, *Op. cit.*, p. 2.

La acest început de mileniu, parteneriatele reprezintă o soluție la îndemâna bibliotecilor universitare. Dar specialiștii din aceste structuri trebuie să fie deschiși, trebuie să fie capabili să-și asume riscuri, să profite de oportunități atunci când acestea apar, să se implice mai mult în activitățile de predare, învățare și cercetare și să aibă în vedere stabilirea de acorduri și cu utilizatorii. Astfel, parteneriatele se vor dovedi, alături de numeroasele relații de colaborare și cooperare din trecut, o opțiune de succes pentru biblioteci.

BIBLIOGRAFIE

MARK, Niels. Introduction to the theme: University Libraries and Partnership. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM).

RADER, Hannelore B. Managing Academic and Research Libraries Partnerships. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM).

ROCKMAN, Ilene. Managing Partnerships with University Support Units. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM).

WILDING, Tom. External Partnerships. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001, (CD-ROM).